

handgebaar door het kroos tekent kaart van Schouwen in de Tempelput aan de voet van de Zeeperduinen bij Slot Haamstede

Wanneer je naar een lichtkaart kijkt van de wereld, nachtelijke opnames vanuit satellieten aan elkaar gemonteerd, dan zie je dat mensen merendeels wonen binnen 100 km van kusten en rivieren. Water en cultuur horen bij elkaar, waar water is kun je voedsel vinden, reizen, kennis uitwisselen en handel drijven. En zonder zoet water kunnen we niet overleven. Technologische ontwikkelingen maken het mogelijk ook in woestijnklimaten te leven alsof water, zoet water, geen probleem is. Wereldwijd groeien er watertekorten, (drink)water wordt daarmee een speculatieobject. Dat is een enorme omkering, want wereldwijd was nog tot in de 19e eeuw de handel in zout een recht voor wereldlijke heersers. Iedereen heeft zout nodig, als je de zouthandel beheerst, en daarmee de prijs, dan is dat een stabiel inkomen voor 'de staat'. Zout was inkomen voor de staat zoals belastingen, maar bij de Romeinen ook een betaalmiddel: salaris. Toch, zonder zoet, geen zout.

Zierikzee was een centrum voor de productie van zout, maar toen Schouwen werd gekoloniseerd met schapen en herders vanuit Gent was de beschikbaarheid van zoet water een belangrijk punt. Dicht bij de duinen is altijd zoet water geweest, maar waar de schapen voedsel vonden stroomde alleen zout water door de krekken. In ondieptes op hoger gelegen delen bleef (regen)water staan, vooral als die ondieptes in de klei lagen, natte klei vormt een bijna waterdichte laag. Zonder dijken was de zoetwatervoorraad van het eiland kwetsbaar, bij hoger water dan een normale vloed werden de zoete poelen zout, en was er geen drinkwater meer voor schapen en mensen. Tot het eiland werd bedijkt, werden er poelen gemaakt in hoger gelegen bulten (hollestelle). Bij huizen werden regenbakken gebouwd, er werden putten gemaakt die het grondwater makkelijker bereikbaar maakten. Het grondwater is weliswaar brak of zelfs vrij zout, maar kan prima gebruikt worden voor schoonhouden van huis, erf en dieren. Bij kerken, vaak iets hoger gelegen, en met grote daken werden er grote regenbakken gebouwd, en als er watertekort ontstond dan kon je voor een of twee cent een emmer water halen zo vertellen Martien Moermond en Teun Rosmolen ons. Zij hebben het niet meer zelf meegemaakt want vanaf 1930 is er altijd schoon drinkwater op het eiland na de komst van een pompstation in Haamstede en watertorens in o.a. Burgh en Zierikzee. Het grote vergeten van zelf verantwoordelijk zijn voor zoet water begint. De drinkwaterpoelen voor het vee in het lage land van Schouwen stromen vol water als de Duitse bezetting in 1944 het eiland inundeert: zout water in de poelen en op veel plaatsen ook in de regenbakken. Na 1945 worden er nog wel regenbakken schoongemaakt, maar de poelen in de weilanden komen niet meer terug, daarvoor verschijnen betonnen drinkbakken. Dan de ramp van 1953, hierna is het afgelopen met zoetwater beheer in eigen hand.

^ opening pompstation WaterleidingMij Schouwen, 1930

vroegere brouwerij, waterkelder?

Tempelput Slot Haamstede ^

^ waterhuisje kerk, Zierikzee

vaete, Zierikzee ^

^ hollestelle, St philipsland

Als iets het leven eeuwenlang heeft getekend op het door zout water omringde eiland dan is dat het zoetwaterbeheer, en nu is er weinig van terug te vinden. Mensen weten niet meer hoe het was, waar de putten zijn, of de waterkelders. Het vergeten is misschien wel zo snel gegaan omdat het water vaak niet best was. Er is nog een zegswijze op Schouwen-Duiveland vertelt Rie Rosmolen: "Zo slecht als pitwater".

Wij worden steeds nieuwsgieriger naar die geschiedenis, want cultureel gezien ligt een grens tussen zout en zoet daar waar het water drinkbaar is. We willen de manieren waarop de eilanders hun drinkwater vonden, verzamelden, bewaarden, in beeld brengen. Hoe zou het zijn om in oude regenputten af te dalen, in de waterkelders te staan? Holle ruimtes, gebouwd door graven i.p.v. bouwen: Inverse architectuur!

< welput op het erf

meestof Willem II, Noordgouwe

^ regenput aan keuken

regenput aan de meestof v

^ regenput, Noordwelle

emmer en keel (deksel) v

v welput erf, Noordwelle >

^ drinkbak Noordwelle

drinkbak, plan Tureluur v

